

Český ráj – 70 let chráněné krajinné oblasti

Sedmdesát let není v dějinách krajiny dlouhá doba. Přesto stačí k tomu, aby člověk pochopil, jak křehké a zároveň houževnaté je místo, kterému říkáme Český ráj. Název „Český ráj“ může znít romanticky. Ale je to hlavně závazek. S každým krokem pod skalními městy, s každým pohledem na hrady, lesy a louky tu cítíte, jak se proplétá lidská stopa s tím, co by mělo zůstat věčné.

Mám k té krajině i osobní vazbu. Můj prapředeek Humprecht Jan si tu před třemi sty lety nechal postavit zámek pro radost. Tři století jsou možná dlouhá doba, ale devět generací mezi ním a mnou není mnoho. Cítím dodnes hrdost, když vidím, s jakou péčí se o Humprecht sobotečti starají. Je to důkaz, že dobré věci vydrží, když se o ně staráme.

Dnes čelíme výzvám, které naši předkové neznali: klimatická změna, tlak na zastavení krajiny, vyhlídkování venkova. Často slyšíme, že ochrana přírody je překážkou rozvoje. Ale příběh Českého ráje říká pravý opak. Ukazuje, že právě ochrana je základem smysluplného růstu. A že to, co chráníme dnes, chráníme hlavně pro ty, kteří přijdou po nás. Až se jednou, za dalších sedmdesát let, někdo ohlédne, chtěl bych, aby viděl krajinu, která je stejně krásná, živá a celistvá, jako byla ta, kterou jsme zdědili. Děkuji všem, kdo se o Český ráj starají: odborníkům i hospodářům, obcím i návštěvníkům, každému, kdo sem přichází s respektem a pokorou.

Tomáš Czernin, senátor

Vlastimil Pilous

Neživá příroda Českého ráje

Český ráj nedostal své jméno nadarmo. Ačkoli vzniklo v prostředí lidí bez přírodovědeckého zaměření, označili jím zdejší mimořádně rozmanitou a pestrou krajinu velmi výstižně (o původu pojmenování blíže na str. CLXXI–CLXXIII kuléru). Reliéfové, vegetační, sídelní, historické a další prvky se zde harmonicky spojily do výjimečného krajinného celku, který nemá obdobu ani u nás, ani ve světě. Došlo k tomu kombinací tří základních reliéfových forem: pískovcových tabulí členěných kaňonovitými údolními a jejich postranními roklemi i skalními městy, solitérních vulkanických vrchů, jež vytvářejí nápadné krajinné dominanty, a posléze erozně výrazně zahloubeného údolí Jizery v návaznosti na tektonické pohyby podél lužického zlomu. Co do plošného rozsahu tu má hlavní roli členitý reliéf na podloží křídových kvádrových pískovců z období turonu a coniacu, který umožnil vznik rozsáhlé škály mezoreliéfových i mikroreliefových tvarů. Výjimečnost Českého ráje však spočívá také v tom, že představuje na rozdíl od řady jiných, ale často jen řídké osídlených pískovcových oblastí celého světa výrazně kulturní krajinu ovlivňovanou člověkem již po celá staletí, v níž se v mimořádném souladu spojily přírodní i antropogenní prvky.

Pestrost Českého ráje do určité míry koresponduje s tím, že se území nachází na hranici dvou horopisných jednotek – Ještědsko-kozákovského hřbetu na severu a větší části spadající pod Českou tabuli, konkrétně Jičínskou pahorkatinu, která však zahrnuje nižší jednotky typu vrchovin i pahorkatin. Již z tohoto orografického terminologického rozlišení je patrná rozmanitost zdejšího reliéfu. Chráněná krajinná oblast Český ráj tvoří tři prostorově oddělené části (obr. 2) a každá je něčím odlišná a každá má některé specifické geologické i geomorfologické znaky.

● Severní část CHKO Český ráj

Je plošně menší, ale geologicky i geomorfologicky nejpestřejší. Prostor mezi Malou Skálou a Kozákovem se vyznačuje geologicky velmi složitou stavbou. V kružnici o poloměru 1 km okolo Prackovského hřbetu u Kozákova jsou zastoupeny horniny všech geologických érá od paleozoika (prvohor) až po mladší kenozoikum (čtvrtohory).

1 Čedičové skalní věže Trosek jsou dominantou Českého ráje a současně malou učebnicí vulkanologie. Sopečné těleso zpomalilo postup erozních procesů v blízkém okolí a přispělo tak ke vzniku okružního sedimentárního (pískovcového) podstavce, jehož součástí je i skalní město Apolena (skalý zcela vlevo).

